



Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVO MESTO

Šmihelska c. 14, 8000 Novo mesto
tel: 07/373 05 70, fax. 07/373 05 90

www.kmetijskizavod-nm.si

Kraj: Novo mesto
Datum: marec 2019

Dognojevanje ozimnih žit, oljne ogrščice in travinja ter obvestilo o N-min analizah

V marcu, je bila do nedavnega dežja rast ozimin omejena zaradi sušnih razmer. Kljub ugodnim temperaturam, je suša je preprečevala izvajanje učinkovitega dognojevanja ozimin. Pred oziroma po zadnjem deževnem obdobju (18. marca) pa se bo učinkovitost dognojevanja zopet izboljšala. Za dobro prakso se je zopet izkazalo dognojevanje ozimnih žit takoj po 15. februarju, ko se je sprostila zakonska omejitev za dognojevanje ozimin, saj je bila v tistem času talna vlaga še zadostna za dobro delovanje gnojil. Na ekoloških kmetijah je pomen pravočasnega dognojevanja še bolj pomemben, saj se dognojevanje izvaja predvsem z živinskimi gnojili, ki za delovanje potrebujejo več časa. Za uspešno rast in razvoj ozimin pomembno prispevamo s stalno in zadostno oskrbo z vsemi potrebnimi hranili, še posebej z dušikom.

Prvo dognojevanje oziminam je v smislu prilagajanja na podnebne razmere svetovano čim bolj zgodaj spomladi, tik preden rastline začnejo z rastjo in ko preteče prepoved gnojenja. Namen tega gnojenja je izboljšati razrast, gostoto posevkov žit in povečati zasnovno klasa, kar povečuje pridelek. Za prvo dognojevanje je pomembno da uporabimo dušilno gnojilo, ki vsaj del dušika vsebuje v nitratni obliki (npr.:gnojilo KAN, NPK+S,...). S tem jih rastline lahko sprejmejo tudi v hladnejših talnih razmerah in s tem dosežemo željeni učinek na boljše razraščanje žita. Odmerek gnojila je določen že z gnojilnim načrtom. Še posebej je pomembno upoštevati priporočeni odmerek na dobro založenih tleh, kjer ste se odločili, da šele spomladi dodate tudi fosfor in kalij. Načeloma pa velja, da **za pričakovani pridelek 5-6 t/ha zrnja pšenice in ječmena** gnojimo z dušikom v odmerku 50-70 kg/ha, kar odgovarja npr.: 200 – 260 kg gnojila KAN-a.. Odmerek gnojila prilagajajo gostoti posevka pšenice in sicer pri gostoti nad 500 rastlin/m² zmanjšamo odmerek za 10%, za ravno toliko pa ga povečamo pri redkem posevku, ko imamo pod 300 rastlin/m². Dognojevanje **tritikalij, rži, travam in TDM** naj bo v obsegu 40-50 kg dušika/ha.

V času 1. in 2. dognojevanja je potrebno **poskrbeti tudi na dobro prehranjenost z žveplom**, katerega je v zadnjih desetletjih vedno manj v zraku in ga je zato potrebno dodajati z gnojili. Žveplo je bistveno za sintezo beljakovin in oblikovanje klorofila, kar prinaša višje in bolj kakovostne pridelke zrnja. Še posebej je obogatena prehrana z žveplom pomembna na peščenih tleh, v sušnih in zelo mokrih razmerah ter v primeru, da se ne uporablja živinskih gnojil. Okvirne potrebe žit po žveplu so 20-60 kg s/ha.

Oljna ogrščica, je ena tistih poljščin, ki zelo zgodaj začne z rastjo zato je pomen zgodnjega dognojevanja še večji kot pri žitih. Običajna praksa gnojenja priporoča 70% odmerek dušika v

spomladanskem času. Prvo dognojevanje naj bo izdatnejše od 2. dognojevanja v obsegu 60-80 kg dušika na hektar. Čez slab mesec pa planirajmo še dognojevanje s 30-40 kg dušika/ha. Tudi ogrščici bo dognojevanje uspešnejše, če bo dodano še žveplo in tudi bor.

Za boljšo učinkovitost dognojevanja ali namesto uporabe lahkotopnih mineralnih gnojil ter zoper zapleveljenost je priporočeno izvajati tudi česanje posevkov s česali. S tem mehanskim ukrepom začnemo, ko se bodo tla dovolj osušila za prehod z mehanizacijo. Česanje se priporoča od jeseni, od faze 2 listov dalje, do začetka kolenčenjem žit, ko so pleveli še majhni, po možnosti v fazi kličnih listov.

Drugo dognojevanje ozimnih žit se opravi v fazah 1. oz. 2. kolenca, ker izboljšuje razvoj klasa in s tem tudi pozitivno prispeva k višjemu in kakovostnemu pridelku zrnja. Pred dognojevanjem je priporočljivo opraviti hitri rastlinski nitratni test, ki natančneje pokaže potrebno količino dušika za dognojevanje. Ob izvajanju dognojevanja brez hitrih nitratnih testov na dušik se odmerki dušika določi na podlagi gnojilnih načrtov in vizualne ocene stanja. Priporočeni odmerki dušika za pšenico in ječmen se gibljejo med 30 do 60 kg/ha za pšenico kar predstavlja npr.:do 210 kg KAN-a /ha. Za **rž in tritikalo, trave in TDM** odmerke zmanjšamo do 50 kg/ha.

Pri visoko rodnih sortah pšenice se priporoča tudi 3. dognojevanje v začetku klasenja, s katerim se vpliva na boljšo kakovost zrnja.

Splošna priporočila za dognojevanje z živalskimi gnojili

Prvo dognojevanje, pred kolenčenjem žit, trav in TDM, se priporoča izvesti s fino raztrošenim kompostom iz hlevskega gnoja v odmerku do 10-15 t/ha. Dognojevanje z gnojivko ali gnojnico je priporočeno še posebej za prava dognojevanja žit in travinja. Velja upoštevati omejitve v količinah gnojila, ki je v žitih, travah in TDM omejeno na višino 10-15 m³/ha, ter priporočeno razredčitev z vodo v razmerju vsaj 1:1. Za dognojevanje ogrščici pa so odmerki gnojila lahko še enkrat večji.

Posebnosti pri dognojevanju na ekoloških pridelavah

Čas in hitrost sproščanja dušika iz organskih gnojil je različen in odvisen od vrste živali v reji, vrste gnojila, vrste in količine nastilja v hlevu, kar vpliva na razmerje med ogljikom in dušikom (C:N razmerje). Na učinek gnojenja močno vplivajo tudi lastnosti tal. Lažja tla, ki se hitreje ogrejejo spomladi, omogočajo tudi hitrejše delovanje gnojil, kot težja tla. Temperatura tal v veliki meri vpliva na sprejem hranil. Literatura navaja, da je potreben čas za učinkovanje gnojenja na rastlinah vsaj 14 dni, če so tla dokaj topla, vsaj 8 st. C. Podobno odločilno vpliva za sprejem gnojil tudi zadostna vlažnost, stopnja živosti tal in drugi parametri.

Hlevski gnoj je tudi zelo primerno gnojilo za prvo dognojevanje spomladi, vendar pod pogojem, da je predhodno kompostiran. S finim raztrosom spomladi poleg izboljšane prehrane posevkov vplivamo tudi na zmanjšanje zapleveljenosti posevkov. Pleveli predstavljajo eno bolj kritičnih točk ekološke pridelave. Priporočeno gnojenje na srednje dobro založenih tleh je za pričakovani pridelek 4 t zrnja pšenice/ha, brez odvoza slame iz njive, je običajno v odmerku 4,5 t komposta iz hlevskega gnoja na hektar, da pa pokrijemo tudi potrebe po fosforju se priporoča dodati 150 kg fosfornega gnojila (26%).

Glavni vir dušika na ekoloških kmetijah so poleg živalskih gnojil tudi metuljnice, ki s pomočjo gomoljčnih bakterij vežejo v tla zračni dušik.. S podorom metuljnic (še posebej detelj) se tla obogatijo z dušikom, poveča pa se tudi vsebnost humusa.. V primeru podora

večletnih detelj kot sta lucerna in črna detelja lahko pričakujemo dušik v višini 200 kg/ha, ki se začne postopno sproščati proti koncu aprila. Na kmetijah kjer pridelava poteka brez uporabe živinskih gnojil je trajnostna pridelava možna le z vključitvijo metuljnic in deteljno travnih mešanic v kolobarju v obsegu vsaj 20-25%, oz. v dve letni pridelavi v pet letnih kolobarjih. Za dober uspeh posevkov tudi v ekoloških pridelavah priporočamo pred drugim dognojevanjem preveriti stanje dušika v tleh s hitrim rastlinskim nitratnim testom.

Precej imamo posejanih tudi **starejših prednic pšenice kot so pira, enzrnica, ali dvozrnica**. Slednjim dognojevanje z dušičnimi gnojili ni priporočeno. Pri teh preprostih rastlinah imajo omenjena organska gnojila pogosto negativen učinek na višino pridelka in kakovost, saj žita hitro poležejo, še posebej gostejši posevki.

Česanje posevkov ozimin in trajnega travinja je ukrep, ki je v ekoloških pridelavah še bolj priporočen, saj ima tudi blagi gnojilni učinek, zmanjšal pa bo tudi plevele, ki so na običajno bolj skromnih zemljiščih veliki konkurenti za hrano. Do faze kolencenja trav ga priporočamo izvesti dvakrat.

Pravilno gnojenje, še posebej z dušikom, je eden najpomembnejših pogojev za zdravo ter okolju prijazno pridelano hrano. Le tako zagotavljamo višje in bolj kakovostne pridelke, hkrati pa zmanjšamo nevarnost onesnaženja okolja. Dušik, ki ga dodajamo z gnojili, je »motor« rasti in pomemben gradbeni del rastlinskih tkiv in organov, omogoča vitalno rast, razvoj zelene listne mase in pospešuje tvorbo rezervnih snovi. Kmet ima v tem obdobju predvsem dva problema, da ne gnoji s preveč ali premalo dušika.

S tem namenom bomo tudi letos v okviru javne službe za kmetijsko svetovanje organizirali **terenska zbiranja vzorcev zemlje in rastlin za izdelavo hitrih nitratnih testov (N-min)**. O točnejših datumih in lokacijah srečanj bomo obvestili vse zavezanke KOPOP-POZ osebno in preko spletne strani **v sredini aprila. Pred razpisanimi datumi analiz ne bomo sprejemali oz. izvajali.**

Mateja Strgulec, KGZS Zavod NM